

Datum van inontvangstneming : 28/03/2014

Zaak C-89/14

Verzoek om een prejudiciële beslissing

Datum van indiening:

21 februari 2014

Verwijzende rechter:

Corte suprema di cassazione (Italië)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

14 november 2013

Verzoekende partij:

A2A SpA

Verwerende partij:

Agenzia delle Entrate

TUSSENVONNIS

In het beroep ingesteld door:

A2A SpA, [OMISSIS] Rome, [OMISSIS]

verzoekster,

tegen

AGENZIA DELLE ENTRATE, [OMISSIS]

verweerster

tegen vonnis nr. 99/19/10, neergelegd op 16 juli 2010, van de Commissione tributaria regionale della Lombardia.

[OMISSIS] **[Or. 2]** [OMISSIS]

Ten aanzien van de feiten

1. A2A SpA, waarin ASM Brescia SpA en AEM SpA zijn opgegaan, heeft beroep in cassatie ingesteld tegen het hierboven aangegeven vonnis van de Commissione tributaria regionale della Lombardia waarbij het hoger beroep van de lokale afdeling van de Belastingdienst tot verwerping van het beroep van A2A SpA tegen de aan haar betekende aanslagen voor de IRPEG (vennootschapsbelasting) en de ILOR (plaatselijke belasting), vermeerderd met rente, voor de jaren 1996-1999, is toegewezen. Deze aanslagen strekten tot inning van de genoemde belastingen, die nooit waren betaald uit hoofde van het gunstigere belastingregime [*nationale regelgeving*] [OMISSIS] voor vennootschappen op aandelen in de zin van artikel 22 van wet nr. 142 van 8 juni 1990 waarin de overheid een meerderheidsdeelneming heeft. Dit regime is bij beschikking 2003/193/EG van de Commissie van de Europese Gemeenschappen van 5 juni 2002 gekwalificeerd als „staatssteun” die onverenigbaar is met de gemeenschappelijke markt.

[*kwalificatie naar nationaal recht*] [OMISSIS]

De appelrechter heeft, kort weergegeven, als volgt geoordeeld:

a) [*niet-relevante procedurele kwestie*] [OMISSIS]

b) [OMISSIS] artikel 19 van decreto legge (wetsdecreet; hierna: „d.l.”) nr. 135/2009 [**Or. 3**] (omgezet in wet nr. 166/2009) [*nationale regelgeving*] [OMISSIS], waarin is bepaald dat de belastingdienst de mogelijkheid heeft al opgelegde aanslagen aan te vullen, is rechtmatig, ook als het wordt opgevat als een buitengewoon voorschrift dat derogeert aan het bepaalde in artikel 43 van decreto del Presidente della Repubblica (presidentieel decreet) nr. 600/1973. Het gaat immers om een derogatie die door de wetgever is ingevoegd ter nakoming van een communautaire verplichting, om het hoofd te bieden aan een bijzondere situatie; [*dientengevolge ongegrondheid van de grondwettigheidsklacht*] [OMISSIS]

c) de motivering van de aanslagen is volledig, uitputtend en op zichzelf stand, zowel wat de verstoring van de vrije mededinging als de berekening van de rente betreft;

d) de belastingvordering is gegrond; de stelling dat de bovengenoemde beschikking van de Europese Commissie niet op verzoekster van toepassing is, is al uitgebreid onderzocht door het Gerecht van eerste aanleg van de Europese Gemeenschappen, dat bij arrest van 11 juni 2009 het beroep van de vennootschap tegen die beschikking heeft verworpen. Het Gerecht heeft in dat arrest onder meer verklaard dat er ook in het geval van een onderneming die als exclusieve aanbieder op lokaal niveau openbare diensten levert, sprake is van staatssteun, aangezien de markt van concessies van dergelijke diensten open staat voor mededinging op communautair niveau en steun ten gunste van een vennootschap op aandelen in de zin van wet nr. 142/1990 gemeenten ervan weerhield deze

diensten aan andere vennootschappen te gunnen (de hogere voorziening ingesteld door A2A SpA tegen dat arrest is door het Hof van Justitie verworpen bij arrest van 21 december 2011, C-320/09 P).

e) tot slot is de berekening van rente op rente correct, want in overeenstemming met artikel 24, lid 4, van d.l. nr. 185 van 29 november 2008 (omgezet in wet nr. 2 van 28 januari 2009), dat bepaalt dat de rente wordt berekend aan de hand van de bepalingen van hoofdstuk V van verordening (EG) nr. 794/04 van de Commissie van 21 april 2004, waarbij uitvoering is gegeven aan verordening (EG) nr. 659/99 van de Raad van 22 maart 1999. Deze regeling vormt enkel de neerslag van een praktijk die al minstens sinds 1997 gangbaar is bij de Europese Commissie.

[Or. 4]

2. *[procespositie van partijen]* [OMISSIS]

In rechte

1. Probleemstelling

De Corte di cassazione is van oordeel dat de criteria voor de bepaling van de rente die verschuldigd is over de terug te vorderen bedragen in het licht van de communautaire en nationale rechtspraak van doorslaggevend belang is voor de beslechting van het geschil, inzonderheid de vraag of de rente enkelvoudig of samengesteld moet zijn.

Met haar negende middel komt de verzoekende vennootschap namelijk op tegen het onderdeel van het bestreden arrest dat hierboven sub e is weergegeven. Zij klaagt over schending „van artikel 3 van beschikking nr. 2003/193/EG juncto artikel 13 van verordening (EG) nr. 794/2004” en voert aan dat de aangehaalde nationale regeling voor de berekening van rente in artikel 24 van d.l. nr. 185/2008 in strijd is met het gemeenschapsrecht (en dus buiten toepassing moet worden gelaten), omdat zij verwijst naar verordening (EG) nr. 794/2004, in de artikelen 9 en 11 waarvan een regeling voor de berekening van rente is opgenomen die strenger is dan de voorheen toegepaste regeling, terwijl artikel 13, vierde alinea, van deze verordening bepaalt dat deze regeling van toepassing is op terugvorderingsbeschikkingen waarvan na de datum van inwerkingtreding kennis is gegeven, en dus niet op de onderhavige beschikking.

2. Beschikking 2003/193/EG van de Commissie

Deze beschikking is op 5 juni 2002 door de Commissie vastgesteld. De artikelen 1 tot en met 4 ervan luiden als volgt:

„Artikel 1

De vrijstelling van overdrachtbelastingen uit hoofde van artikel 3, lid 69, van wet nr. 549 van 28 december 1995 vormt geen steun in de zin van artikel 87, lid 1, van het Verdrag.

Artikel 2

De door artikel 3, lid 70, van wet nr. 549 van 28 december 1995 en door artikel 66, lid 14, van decreto legge nr. 331 van 30 augustus 1993, omgezet bij wet nr. 427 van 29 oktober 1993, ingestelde vrijstelling van inkomstenbelasting gedurende drie jaar en de voordelen die voortvloeiden uit leningen die in de zin van artikel 9 bis van decreto legge nr. 318 van 1 juli 1986, omgezet met wijzigingen bij wet nr. 488 van 9 augustus 1986, werden verstrekt ten gunste van overeenkomstig wet nr. 142 [Or. 5] van 8 juni 1990 ingestelde vennootschappen op aandelen waarin de overheid een meerderheidsdeelneming heeft, vormen staatssteun in de zin van artikel 87, lid 1, van het Verdrag.

Genoemde steunregelingen zijn niet verenigbaar met de gemeenschappelijke markt.

Artikel 3

Italië neemt alle nodige maatregelen om de krachtens de in artikel 2 genoemde regelingen reeds onwettig ter beschikking gestelde steun van de begunstigden terug te vorderen.

De terugvordering geschiedt onverwijld en in overeenstemming met de nationaalrechtelijke procedures voor zover deze procedures een onverwijld en daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de onderhavige beschikking toelaten.

De terug te vorderen steun omvat rente vanaf de datum waarop de steun de begunstigden ter beschikking is gesteld tot de datum van de daadwerkelijke terugbetaling ervan. De rente wordt berekend op grond van de referentievoet welke wordt gehanteerd voor de berekening van het subsidie-equivalent in het kader van regionale steunregelingen.

Artikel 4

Italië deelt de Commissie binnen twee maanden vanaf de kennisgeving van deze beschikking mee welke maatregelen het heeft genomen om hieraan te voldoen.”

De beschikking is op 7 juni 2002 aan de Italiaanse regering betekend.

3. Recht van de Unie

3.1. Verordening (EG) nr. 659/1999

Artikel 14, „Terugvordering van steun”, van verordening (EG) nr. 659/1999 van de Raad van 22 maart 1999 tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van artikel 93 van het EG-Verdrag (PB L 83 van 27.3.1999) bepaalt:

„1. Indien negatieve beschikkingen worden gegeven in gevallen van onrechtmatige steun beschikt de Commissie dat de betrokken lidstaat alle nodige maatregelen dient te nemen om de steun van de begunstigde terug te vorderen (,terugvorderingsbeschikking’). De Commissie verlangt geen terugvordering van de steun indien zulks in strijd is met een algemeen beginsel van het gemeenschapsrecht.

2. De op grond van een terugvorderingsbeschikking terug te vorderen steun omvat rente tegen een door de Commissie vastgesteld passend percentage. De rente is betaalbaar vanaf de datum waarop de onrechtmatige steun voor de begunstigde beschikbaar was tot de datum van daadwerkelijke terugbetaling van de steun.

3. Onverminderd een beschikking van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen overeenkomstig artikel 185 van het Verdrag, dient terugvordering onverwijld en in overeenstemming met de nationaalrechtelijke procedures van de betrokken lidstaat te geschieden, voor zover die procedures een onverwijld en daadwerkelijke tenuitvoerlegging van de beschikking van de Commissie toelaten. Daartoe [Or. 6] nemen de betrokken lidstaten in geval van een procedure voor een nationale rechtbank alle nodige maatregelen, met inbegrip van voorlopige maatregelen, waarover zij binnen hun nationale rechtsstelsel beschikken om dit doel te bereiken, onverminderd de communautaire wetgeving.”

Artikel 27 van deze verordening („Uitvoeringsbepalingen”) bepaalt:

„De Commissie is bevoegd om, volgens de procedure van artikel 29 uitvoeringsbepalingen vast te stellen, met betrekking tot de vorm, inhoud en overige bijzonderheden van aangemelden, de vorm, inhoud en overige bijzonderheden van jaarverslagen, nadere details van de termijnen en de berekening ervan, alsmede met betrekking tot het rentepercentage bedoeld in artikel 14, lid 2.”

3.2. Mededeling 1999/C 241/09 van de Commissie

In mededeling 1999/C 241/09 (PB C 241 van 26.8.1999) betreffende een technische aanpassing van de methode waarmee de referentie- en

disconteringspercentages worden vastgesteld, heeft de Commissie van de Europese Gemeenschappen bepaald:

„1. Met ingang van 1 augustus 1999 zal het referentiepercentage hetzelfde zijn voor de elf lidstaten die de euro hebben ingevoerd.

2. Voor deze landen zal het indicatieve rentepercentage worden gedefinieerd als het gemiddelde van de vijfjaars interbancaire swaprente, vermeerderd met een opslag van 75 basispunten.”

3.3. Mededeling 2003/C 110/08 van de Commissie

In mededeling 2003/C 110/08 (PB C 110 van 8.5.2003) betreffende de toe te passen rentepercentages bij de terugvordering van onrechtmatig verleende steun heeft de Commissie het volgende openbaar gemaakt:

„[...]

In een brief aan de lidstaten van 22 februari 1995 stelde de Commissie zich op het standpunt dat de marktrente een betere maatstaf is voor de berekening van de onterecht door de begunstigde van onrechtmatige steun verkregen voordelen met het oog op het herstel van de status quo ante. Zij stelde er de lidstaten derhalve van in kennis dat zij in haar beschikkingen waarbij de terugvordering van onrechtmatig verleende steun verplicht wordt gesteld, het voor de berekening van het netto subsidie-equivalent in het kader van regionale steun gebruikte referentiepercentage zal hanteren als grondslag voor de marktrentevoet. De Commissie heeft bijgevolg reeds verscheidene jaren de gewoonte in haar terugvorderingsbeschikkingen een clause op te nemen die voorschrijft dat de rente moet worden vastgesteld op basis van het referentiepercentage voor de berekening van het netto subsidie-equivalent bij regionale steun.

In het kader van het proces van loyale samenwerking tussen de Commissie en de lidstaten is bij de uitvoering van bepaalde terugvorderingsbeschikkingen [Or. 7] de vraag gerezen of bovenbedoeld rentepercentage op enkelvoudige dan wel op samengestelde basis dient te worden toegepast. [...]

Overeenkomstig een groot aantal uitspraken van de communautaire rechterlijke instanties is terugvordering het logische gevolg van de onrechtmatigheid van de steun. Doel van de terugvordering is het herstellen van de situatie die voordien bestond. Met de terugbetaling van de steun ziet de begunstigde af van het onterechte voordeel dat hij heeft genoten ten opzichte van zijn concurrenten op de markt en worden de vóór de betaling van de steun heersende concurrentieverhoudingen hersteld. [...]

Ondanks de verscheidenheid aan mogelijke situaties lijkt het er derhalve op dat de verlening van onrechtmatige steun tot gevolg heeft dat aan de begunstigde

financiële middelen worden verstrekt op soortgelijke voorwaarden als die welke gelden voor een renteloze lening op middellange termijn. Het lijkt dan ook aangewezen dat samengestelde interest in rekening wordt gebracht om ervoor te zorgen dat de financiële voordelen die uit een dergelijke situatie voortvloeien, volledig worden geneutraliseerd.

De Commissie stelt de lidstaten en de belanghebbenden er bijgevolg van in kennis dat zij in al haar toekomstige beschikkingen waarbij de terugvordering van onrechtmatig verleende steun verplicht wordt gesteld, het referentiepercentage voor de berekening van het netto subsidie-equivalent bij regionale steun op samengestelde basis zal toepassen. Conform de gangbare marktpraktijken zal de berekening van de samengestelde interest op jaarbasis geschieden. De Commissie verwacht ook van de lidstaten dat zij bij de uitvoering van hangende terugvorderingsbeschikkingen samengestelde interest in rekening brengen, tenzij zulks zou indruisen tegen een algemeen beginsel van het Gemeenschapsrecht.”

3.4. Verordening (EG) nr. 794/2004

Ter uitvoering van het hierboven aangehaalde artikel 27 van verordening (EG) nr. 659/1999 heeft de Commissie verordening nr. 794/2004 van 21 april 2004 tot uitvoering van de aangehaalde verordening van 1999 (PB L 140 van 30.4.2004) vastgesteld.

Voor zover hier van belang bepaalt de verordening:

„Hoofdstuk V – Bij terugvordering van onrechtmatige steun toe te passen rentepercentage

Artikel 9

Methode voor de vaststelling van het rentepercentage

1. Tenzij in een bijzonder besluit anders is bepaald, is het bij terugvordering van in strijd met artikel 88, lid 3, van het Verdrag verleende staatssteun toe te passen rentepercentage, een voor elk kalenderjaar vastgesteld jaarlijks rentepercentage.

[Or. 8]

Dit percentage wordt berekend op de grondslag van het gemiddelde van de vijfjaarlijkse interbancaire swaprente voor september, oktober en november van het voorgaande jaar, verhoogd met 75 basispunten. In naar behoren met redenen omklede gevallen kan de Commissie dit percentage voor één of meer lidstaten met meer dan 75 basispunten verhogen.

2. Indien het laatst beschikbare driemaandelijke gemiddelde van de vijfjaarlijkse interbancaire swaprente, verhoogd met 75 basispunten, meer dan 15

procent afwijkt van het geldende rentepercentage voor de terugvordering van staatssteun, herberekent de Commissie dit laatste rentepercentage.

Het nieuwe percentage is van toepassing met ingang van de eerste dag van de maand volgende op de herberekening door de Commissie. De Commissie stelt de lidstaten bij brief in kennis van de herberekening en de datum vanaf welke deze van toepassing is.

3. Het rentepercentage wordt voor elke lidstaat afzonderlijk of voor twee of meer lidstaten samen vastgesteld.

4. Bij gebreke van betrouwbare of gelijkwaardige gegevens of in uitzonderlijke omstandigheden kan de Commissie, in nauwe samenwerking met de betrokken lidstaat of lidstaten, voor één of meer lidstaten een bij terugvordering van staatssteun toe te passen rentepercentage vaststellen met gebruikmaking van een andere methode en op de grondslag van de gegevens waarover zij beschikt.

Artikel 11

Methode voor de toepassing van het rentepercentage

1. Het toepasselijke rentepercentage is het percentage dat van toepassing was op de datum waarop de onrechtmatig verleende steun ter beschikking van de begunstigde is gesteld.

2. Het rentepercentage wordt op samengestelde grondslag toegepast, tot de datum waarop de steun is terugbetaald. Over de rente die betrekking heeft op het voorgaande jaar is in elk volgende jaar rente verschuldigd.

3. Het in lid 1 bedoelde rentepercentage is gedurende de gehele periode, tot het tijdstip van volledige terugbetaling, van toepassing.” Wanneer echter meer dan vijf jaar zijn verstreken tussen de datum waarop de onrechtmatig verleende steun de begunstigde ter beschikking is gesteld en het tijdstip waarop de steun volledig is terugbetaald, wordt de rente om de vijf jaar opnieuw berekend, op de grondslag van het ten tijde van de herberekening geldende percentage.”

„Hoofdstuk VI - Slotbepalingen

Artikel 13

Inwerkingtreding

De artikelen 9 en 11 zijn van toepassing op alle terugvorderingsbeschikkingen waarvan na de datum van inwerkingtreding van deze verordening kennis wordt gegeven.”

3.5. Het vonnis van Hof van Justitie van 11 december 2008, C-295/07 P

[Or. 9]

Met dit arrest, gewezen in hogere voorziening tegen het arrest van het Gerecht van eerste aanleg van 29 maart 2007 (T-369/00, Département du Loiret/Commissie), waarbij een beschikking van de Commissie van 12 juli 2000 nietig was verklaard, heeft het Hof van Justitie opgemerkt:

„Vaststaat [...] dat ten tijde van de vaststelling van de litigieuze beschikking noch het gemeenschapsrecht noch de rechtspraak van het Hof of het Gerecht preciseerde dat de rente die de terug te vorderen steun dient te omvatten moet worden berekend op samengestelde basis. Zoals het Gerecht in punt 40 van het bestreden arrest heeft opgemerkt, heeft de Commissie in haar mededeling van 2003 echter uitdrukkelijk toegegeven dat de vraag is gerezen of deze rente enkelvoudig dan wel samengesteld dient te zijn, en het dringend geacht haar standpunt ter zake te verduidelijken. Derhalve heeft zij de lidstaten en de belanghebbenden ervan in kennis gesteld dat zij in al haar toekomstige beschikkingen waarbij de terugvordering van onrechtmatig verleende steun wordt gelast, een samengestelde rente zou toepassen” (punt 46).

„Al is de methode van actualisering van onrechtmatige steun een materiële en geen procedurele kwestie, vaststaat dat, zoals het departement Loiret terecht opmerkt, de Commissie in haar brief aan de lidstaten SG(91) D/4577 van 4 maart 1991 te kennen gaf dat de eindbeschikking waarin zij de onverenigbaarheid van steun met de gemeenschappelijke markt vaststelt, ‚terugwinning van de onwettig reeds betaalde hoeveelheid [steun met zich mee zou brengen], [...] overeenkomstig [de] nationale wet [...], met inbegrip van de bepalingen betreffende rente [verschuldigd wegens te late betaling van aan de regering verschuldigde bedragen], rente die normaal van de datum van de toekenning van de onwettige [steun] in kwestie zou moeten lopen” (punt 83).

„Deze brief koppelt de kwestie van de oplegging van rente dus aan de procedurevoorschriften voor de terugvordering, en verwijst dienaangaande naar het nationale recht. Pas met haar mededeling betreffende de achterhaaldheid van bepaalde beleidsdocumenten inzake staatssteun (PB 2004, C 115, blz. 1) heeft de Commissie de lidstaten en belanghebbende partijen ervan in kennis gesteld dat zij de bovengenoemde brief, die zij overigens, net als de overige in deze mededeling bedoelde teksten, aanduidt als ‚teksten [...] betreffende procedurekwesties op het gebied van staatssteun’, in geen enkele aangelegenheid meer zou toepassen” (punt 84).

„Aangezien de litigieuze beschikking niet uitdrukkelijk aangeeft dat de terug te vorderen steun op samengestelde basis moet worden geactualiseerd, en voorts niet wordt betwist dat krachtens het Franse recht een enkelvoudige rentevoet moet worden toegepast, heeft het Gerecht derhalve [Or. 10] artikel 2, lid 2, van de

litigieuze beschikking terecht in die zin uitgelegd dat deze bepaling tot gevolg heeft dat de rente voor de periode vanaf de vaststelling van de litigieuze beschikking tot de terugvordering van de steun op enkelvoudige basis dient te worden berekend, en heeft het terecht vastgesteld dat de litigieuze beschikking dus duidelijk incoherent is” (punt 85).

4. Nationaal recht

4.1. Naar aanleiding van het arrest van het Hof van Justitie van 1 juni 2006, C-207/05, waarbij het Hof heeft verklaard: „Door niet binnen de gestelde termijnen de maatregelen te nemen die nodig zijn om de bij beschikking 2003/193/EG van de Commissie van 5 juni 2002 inzake de steunmaatregel betreffende belastingvrijstellingen en leningen tegen gunstige voorwaarden die Italië heeft verstrekt ten gunste van nutsbedrijven waarin de overheid een meerderheidsdeelneming heeft, onwettig en met de gemeenschappelijke markt onverenigbaar verklaarde steun van de begunstigden terug te vorderen, is de Italiaanse Republiek de krachtens de artikelen 3 en 4 van deze beschikking op haar rustende verplichtingen niet nagekomen”, heeft de wetgever de terugvordering van de betrokken steun eerst geregeld bij artikel 1 van d.l. nr. 10 van 15 februari 2007 (na wijziging omgezet in wet nr. 46 van 6 april 2007), vervolgens bij artikel 24 van d.l. nr. 185 van 29 november 2008 (na wijziging omgezet in wet nr. 2 van 28 januari 2009) en tot slot bij artikel 19 van d.l. nr. 135 van 25 september 2009 (na wijziging omgezet in wet nr. 166 van 20 november 2009).

Voor zover hier van belang is bij artikel 1, lid 3, van d.l. nr. 10/2007 en artikel 24, lid 4, van d.l. nr. 185/2008 (met identieke tekst) als volgt bepaald:

„De rente wordt berekend op basis van de bepalingen van hoofdstuk V van verordening (EG) nr. 794/2004 van de Commissie van 21 april 2004, aan de hand van de berekeningscriteria die door de Europese Commissie zijn goedgekeurd voor de terugvordering van steunmaatregel C57/03, die wordt beheerst door artikel 24 van wet nr. 29 van 25 januari 2006. De toe te passen rentevoet is de geldende rentevoet op de gewone vervaldatum voor storting van het saldo van de nog niet voldane belastingen voor het eerste belastingtijdvak waarop de terugvordering betrekking heeft.”

Bij het aangehaalde artikel 24 van wet nr. 29 van 25 januari 2006 is beschikking nr. 2003/315/EG [Or. 11] van de Commissie van 20 oktober 2004 (waarbij de steunregeling in artikel 5 sexies van d.l. nr. 282/2002 voor ondernemingen die investeringen hebben gedaan in de gemeenten die in 2002 door natuurrampen zijn getroffen, deels onverenigbaar met de gemeenschappelijke markt werd verklaard) ten uitvoer gelegd. Artikel 24, lid 3, bepaalt dat de rente „wordt berekend op basis van de bepalingen van hoofdstuk V van verordening (EG) nr. 794/2004 van de Commissie van 21 april 2004 vanaf het moment waarop de niet-betaalde

belastingen ter beschikking van de begunstigen zijn gesteld tot aan de datum van hun daadwerkelijke terugvordering”.

4.2. Op alle verbintenissen die oorspronkelijk de betaling van een rentedragend geldbedrag tot voorwerp hebben, is de regel van de samengestelde rente van toepassing die is opgenomen in artikel 1283 Codice civile (Italiaans burgerlijk wetboek). Dit artikel bepaalt: „*Bij gebreke van andersluidende gewoonte kan pas rente op rente worden gekweekt vanaf de dag van de vordering in rechte of krachtens een na de vervaldatum gesloten overeenkomst, mits deze rente sinds ten minste zes maanden verschuldigd is*”. Ook als de hoofdverbintenis is nagekomen, mag de renteschuld niet worden opgevat als een willekeurige verbintenis tot betaling van een geldbedrag, waaruit een recht op verdere vertragingsrente en vergoeding van het meerdere van de schade in de zin van artikel 1224, tweede alinea, van de Codice civile voortvloeit. *[nationale rechtspraak]* [OMISSIS]

4.3. Naar het oordeel van de Corte di cassazione vereist de letterlijke strekking van de in punt 4.1 aangehaalde bepalingen – die enkel verwijzen naar hoofdstuk V van verordening nr. 794/2004 en niet naar hoofdstuk VI, waarin de overgangsbepaling van artikel 13 is opgenomen – dat deze worden uitgelegd *[nationale rechtspraak]* [OMISSIS] ten gunste van de toepassing van samengestelde rente in geval van de onderhavige terugvorderingsmaatregel, ook al gaat de beschikking van de Commissie vooraf aan de inwerkingtreding van de genoemde verordening.

5. Motivering van de prejudiciële verwijzing

5.1. De nationale rechter die in laatste aanleg oordeelt, is enkel ontslagen van de verplichting een vraag van uitlegging van een voorschrift van gemeenschapsrecht die van belang is voor de beslissing in het geding en door een partij is opgeworpen, aan het Hof van Justitie voor te leggen indien de juiste toepassing van dit voorschrift zo evident is dat redelijkerwijze geen ruimte voor twijfel kan bestaan. Deze rechter **[Or. 12]** hoeft de vraag van uitlegging niet aan het Hof van Justitie voor te leggen indien hij meent dat de vraag niet relevant is voor de beslissing of indien de juiste toepassing van het gemeenschapsrecht, op zichzelf of doordat de bepaling reeds door het Hof is uitgelegd, zo evident is, dat redelijkerwijze geen ruimte voor twijfel kan bestaan (arrest Hof van 6 oktober 1982, C-283/81, Cilfit e.a.).

5.2. De onderzochte gemeenschapsregeling zoals die in de loop der tijd is gewijzigd, is *ratione temporis* niet vrij van redelijke uitleggingstwijfel over de bepaling van het criterium voor de berekening van de rente in de onderhavige zaak.

Duidelijk moet worden of de bovengenoemde regeling van Unierecht zich verzet tegen een nationale regeling die bepaalt dat in geval van terugvordering van een steunmaatregel op grond van een beschikking van de Commissie die is betekend

vóór de inwerkingtreding van verordening nr. 794/2004, overeenkomstig de nationale regeling samengestelde rente wordt berekend.

Daarbij moet er ten eerste rekening mee worden gehouden worden dat geen enkele bepaling van gemeenschapsrecht de lidstaten uitdrukkelijk verbiedt een dergelijke regeling vast te stellen, en ten tweede a) dat verordening nr. 794/2004 duidelijk bepaalt dat de daarin voorgeschreven methode voor de berekening van rente van toepassing is op terugvorderingsbeschikkingen waarvan na de datum van inwerkingtreding kennis is gegeven; b) dat op de datum van vaststelling van de onderhavige beschikking (juni 2002) noch het gemeenschapsrecht noch de rechtspraak van het Hof van Justitie preciseerde dat de rente voor de terugvordering van steunmaatregelen samengesteld moest zijn, integendeel, de praktijk van de Commissie verwees naar de bepalingen van nationaal recht; c) dat samengestelde rente naar Italiaans recht is toegestaan voor alle verbintenissen tot betaling van een geldbedrag, en dus ook voor vorderingen van de Staat, maar enkel binnen de grenzen van artikel 1283 Codice civile.

6. Het Hof van Justitie moet derhalve krachtens artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie de volgende prejudiciële vraag worden voorgelegd:

Moeten artikel 14 van verordening (EG) nr. 659/1999 van de Raad van 22 maart 1999 tot vaststelling van nadere bepalingen voor de toepassing van artikel 93 van het EG-Verdrag, en de artikelen 9, 11 en 13 van verordening (EG) nr. 794/2004 [Or. 13] van de Commissie van 21 april 2004 tot uitvoering van deze verordening, aldus worden uitgelegd dat zij zich verzetten tegen een nationale regeling die met betrekking tot de terugvordering van staatssteun naar aanleiding van een beschikking van de Commissie die op 7 juni 2002 is betekend, bepaalt dat de rente wordt berekend op basis van de bepalingen van hoofdstuk V van verordening nr. 794/2004 (met name de artikelen 9 en 11), en dus met toepassing van samengestelde rente?

7. [schorsing van de behandeling van de zaak] [OMISSIS]

DICTUM

Gelet op artikel 267 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie en [OMISSIS] verzoekt de Corte di cassazione het Hof van Justitie van de Europese Unie uitspraak te doen over de in de motivering weergegeven prejudiciële vraag van uitlegging van het recht van de Unie.

[nationale procedure] [OMISSIS]

[OMISSIS] Rome, 14 november 2013.